

Leto XXIV.

Številka 3.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR DANIL MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“

1908.

VSEBINA.

1. <i>Dr. M. Dolenc</i> : Nove smeri v kazenski vedi. (Konec) . . .	65
2. <i>Dr. Alojzij Gradnik</i> : Ali zadostuje za vknjižbo zastavne pravice, da zadolžnico podpiše samo dolžnik? . . .	73
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Prijateljske usluge ali pa odplatna službena opravila? Določitev pavšalne nagrade za raznovrstne, tekom daljše dobe ponavljajoče se usluge . . .	76
b) Nasprotnik priziva, ki v zmislu §-a 468, odst. 2 c. pr. r. ni podal prizivnega priobčila, ne more zahtevati povračila stroškov prizivnega postopanja, ako je bil priziv v nejavni seji zavržen. Tu velja § 54 c. pr. r., ne pa analogija §-a 484, odst. 3 c. pr. r.	82
Kazensko pravo.	
K razlagi §-a 8 št. 2 zakona v varstvo volilne in zborovalne svobode z dne 26. januarja 1907, drž. zak. št. 18	83
4. Izpred državnega sodišča.	
Med javno življenje spada tudi promet; zategadelj se rabe v deželi navadnega jezika tudi pri javnih napisih (izveskih) ne sme uradoma prepovedati. Pogoji za rabo javnega blaga ne smejo pospeševati enostranskih narodnih namenov	86
5. Dr. Marijan Derenčin †. (Konec prihodnjič.)	90
6. Književno poročilo	94
7. Razne vesti	95

Slovenski Pravniki.

Leto XXIV.

V Ljubljani, 15. marca 1908.

Štev. 3.

Nove smeri v kazenski vedi.

(Izvirno poročilo o mednarodnem tečaju sodne psihologije in psihiatrije v Giessenu.)

(Konec.)

C) Aschaffenburg:

Socijalni in individualni vzroki zločinstev so bili predmet prvega predavanja. Zločinstvo je pojav, ki se ne da ločiti od družbe. Štastika kaže, da se zločinstva po številu množe, liki stroški za vojno; ona nam tudi nudi spoznati razloge tega pojava. Toda le tedaj smo upravičeni smatrati omejnene prikazni za razloge, ako le-ti stoje v konstantni organski zvezi med seboj. Zločinstva iz strasti in surovosti ponehujejo po zimi, množe se pa po leti. Zločinstva zoper nravnost se množe v mesecih okoli majnika; temu pa ni vzrok večja priložnost občinstva na prostem, kakor meni Gross, marveč vzrok tiči v tem, da je v tem času, analogno kakor pri živalstvu, spolni nagon živahnejši. Narobe je pri zločinih zoper imetje; ti ponehavajo po leti, rasto po zimi. Težnje kriminalne antropologije gredo dalje. Treba je še načeti vprašanje, kakega vpliva je človeška pasma, religija, poklic na zločinstveni pojav. Doslej v tem oziru še ni pravilne štatistike; naj bi se v tem zmislu nujno reformirala.

Tudi ljudske navade in šege imajo velik vpliv na kriminaliteto, predvsem navada pijančevanja. Specifični delikt pijancev je težka telesna poškodba, za tem spolski zločin. Zato se hudodelstva sploh najbolj množe na sobote, nedelje in ponedeljke, ko se največ pije. Največ storilcev pri težki telesni poškodbi je še nekaznovanih (60%); dokaz, da je alkoholiziranje iz priložnosti vplivnejši vzrok telesnih poškodb, kakor pijančevanje iz navade.

Tudi spol ima svoj vpliv na kriminaliteto. Kar je pri moških beračenje in potepuštvo, to je pri ženskah prostitucija. Ne

toliko beda, nego slabi vzgledi pri psihopatičnih ženskah so glavni vzrok tega pojava. Odpraviti se ne da; tega niso zmogle ne posvetne, ne cerkvene odredbe. Nujna je rešitev vprašanja, ali naj se vsako kontrolo nad prostitutkami opusti (abolicionistična smer), ali naj se uvede strogo nadzorstvo s kaserniranjem. Predavatelj se je izrekel za kaserniranje po bremenskem sistemu, da ne more izkoriščati prostitutk voditeljica take hiše. S kaserniranjem pa se nadalje še onemogočuje sovodništvo, zakotna prostitucija in slednjič tudi kupčija z dekleti. Kajti ako le-ta pri strogem nadzorstvu nič ne nese, neha se sama ob sebi.

Razume se, da je tudi obilost živil velikega pomena na kriminaliteto. Kakor raste in pada letna kurva obilosti živil, tako raste in pada tudi letna kurva tatvin in poneverjenj.

Glede individualnih vzrokov kriminalitete je predavatelj mnenja, da podedovanje zločinskega nagona ni verjetno. Ne nagon, pač pa milje, vzgoja in vzgledi vplivajo najsilneje. Višja izobrazba odpomore malo ali nič, ako je le zgolj izobrazba duha in ne vsovršenje značaja.

Posebno važen je vpliv starosti na kriminaliteto. To vprašanje zahteva najtemeljitejših študij. Na vsak način obsoja predavatelj določitev starostnih mej za kaznivost prav tako, kakor tudi načelo, da je kaznivost odvisna le od zrelosti uma, ne pa tudi od npravne zrelosti. Odpomoč zoper te napake — kolikor toliko — je možna, če se uresniči zahteva po pogodnem pomiloščenju in po ustanovitvi sodišč za mladostne hudodelce.

Drugo predavanje: Napačno je misliti, da ima masa hudodelcev specifične lastnosti, da je kaka posebna vrsta ljudi. Hudodelci niso, kakor trdi Lombroso, rojeni kakor hudodelci, ampak rojeni so za hudodelstvo, ki je le produkt socialnih in individualnih faktorjev. Čim jačji so socialni vzroki, tem manj nevarni, čim jačji so individualni vzroki, tem hujši in nevarnejši so hudodelci. Razdelitev hudodelcev bi bilo takole izvršiti: 1.) hudodelci vsled naključja; ti sploh ne žele družbe oškodovati; 2.) hudodelci iz afekta; 3.) hudodelci iz priložnosti; 4.) hudodelci iz hudobnega naklepa; 5.) taki hudodelci, ki se k hudodelstvu povračajo; 6.) hudodelci iz navade; 7.) hudodelci po poklicu. — Bojni načrt zoper hudodelstvo mora vpoštevati pred vsem vprašanje, kakšen vpliv ima na hudodelca kaznivo dejanje

in pa izrečena kazen. Kes — radi storjenega zločina je redka prikazen. Kazen, kakor je sedaj v rabi nima vpliva; brez števila nepoboljšljivih hudodelcev izpričuje to kar najjasnejše. Boj zoper hudodelce mora tedaj popolnoma abstrahirati od kaznivega dejanja, on se mora nanašati edino le na osebnost hudodelca. Manj nevarnim hudodelcem nasproti velja najobširnejša milost, za krknjenim nevarnim hudodelcem najenergičnejša strogost. Predavatelj se protivi vsakemu kaznovanju, nikake izmere, nobenega nastavka kazni ni treba! Proč s kaznilnicami, samo vzgoje, odnosno zavarovanja pred družbo treba! Teoretično bi bilo najprikladnejše, poboljšati vzgojo — vsaj pri mladostnih hudodelcih — v poštenih rodbinah; praktično pa se to ne bi dalo izvesti, treba je posebnih k delu navajajočih zavodov, ki pa morajo biti v pravem pomenu besede odgojitelji. Za take pa ne pridejo bivši vojaki, podčastniki v poštev, ampak le učitelji. Kdaj se kazen, t. j. detencija v taki poboljševalnici neha, tega naj ne določi sodnik naprej, marveč posebna komisija na podlagi prepričanja, da je postal bivši hudodelec vreden član človeške družbe.

Tretje predavanje je označevalo stališče zdravnikov izvedencev glede njih poslovanja pri sodiščih; glede tehnike zdravniškega mnenja, glede pojmovanja zmanjšane razsodnosti in še drugih vprašanj, ki so za sodnega zdravnika važna. Z ozirom na pravniško stališče je pač omembe vredno, da predavatelj ne priznava parcijalne razsodnosti, ker se ne da presoditi, kolika je prosta volja glede določenih dejanj z ozirom na kako duševno bolezen oslABLJENA. Pač pa je mnenja, da zdravniki lahko operirajo s pojmom parcijalne nerazsodnosti; samo ob sebi razsoden človek utegne biti vsled posebnih vzrokov začasno nerazsoden (afekt, pijanost).

Četrto predavanje: Alkohol kakor izvor kriminalitete in duševnih bolezni. Alkohol pred vsem izdatno poviša razdraženost. Najmanjše dražilo izbavi najsilnejšo reakcijo, še-le po reagiranju pride preudarek. Če hočemo hudodelstva, ki izvirajo iz alkoholiziranja psihologično razumeti, moramo pred vsem vedeti, da se pojavi reakcija na dražilo že pred preudarkom. Teoretična posledica takega prepričanja je pač, da je vsak človek

v pijanosti nerazsoden. (Pri patologični pijanosti na pr. epileptikov, histerikov itd. je seveda študij osebnosti dotičnika neobhodno potreben, ako se hoče označiti pijanost za patologično.) Toda v praksi vendar ne gre izvajati označene teoretične posledice. Gre za odločitev, komu pristojta več varstva, interesom poedinega pijanca ali družbe, in zato delajo pravniki prav, da se ne ozirajo na skrajne teoretične posledice in smatrajo pijanca le pod posebnimi odnošaji nerazsodnim. Vendar kazni za takega pijanca, ki se mu je priznalo še razsodnost, ne sme biti zapor, ampak odprava v zdravilišče za pijance. Predavatelj reklamira za državnega pravdnika pravico, naj sme predlagati, da se v tak zavod odpravi, kdor pride radi pijančevanja pod oskrbstvo.

V petem predavanju se je pečal predavatelj s pomenom hipnoze za sodišča, in s hudodelstvi zoper nramnost, storjenimi od umobolnih in na umobolnih. Hipnoza se je izkazala v praksi velevažnim činiteljem v odstranitev bojzani in posilnih idej, nadalje jecanja in drugih iz nervoznosti izvirajočih težav. Nikakor pa se ne da lečiti s hipnozo blaznostnih idej, ker so pregloboko in presilno v duši vkoreninjene. Hipnotizirati se da vsakdo, ki je zmožen koncentracije misli, in se hoče dati hipnotizirati. Proti volji onega, ki naj se ga hipnotizira, pa hipnoza ni možna, razun ako je bil dotičnik že tolikokrat hipnotiziran, da nima več moči vztrajati in se hipnotiziranju ubraniti. Predavatelj je prepričan, da je pač mogoče pripraviti hipnotiziranca do tega, da pripusti spolno občevanje s seboj, ni pa mogoče niti v hipnozi, niti s hipnozo (na pr. sugestivnim potom) pripraviti neoporečen značaj h kakemu hudodelstvu.

Kar se tiče psihologije hudodelcev iz seksualnih nagibov, je predavatelj pač prepričan, da je med njimi velikansko število umobolnih, osobito med morilci od pohota, ekshibicionisti in pohotnimi starci. Homoseksualiteto označuje predavatelj le za razvado, pridobljeno na psihopatični podlagi. Dokaz temu je, da se najde največ v moških internatih, in pa da se dá taka razvada odvaditi. Zahteva po odpravi §-a 175 kaz. zak. za nemško državo (= § 120 b) našega k. z.) je pač opravičena pa ne iz razlogov, ki jih navaja vednostno-humanitarni komite, (čigar duševni vodja dr. Magnus Hirschfeld iz Charlottenburga se je tudi udeležil tečaja), marveč zato, ker ni naloga kaz. zakona, da bi ščitil

splošno etične vrednote, nadalje tudi radi tega, ker homoseksualno občevanje more le v najredkejših slučajih privedi do kazni, ako pa pride do kazni, pahne se čestokrat rodbino storilca v večjo nesrečo, kakor storilca samega. Seveda to ne velja za pravcato pederastijo, kjer pride v poštev tudi pokvarjenje seksualno neoporečenih in negodnih otrok. V splošnem bi bilo priporočati, da se postavi meja let, do katere je vsako spolno občevanje z mladostniki prepovedano, višje, kakor doslej, vendar ne previsoko, da se ne zviša nevarnost — izsiljevanja.

V zadnjem predavanju je Aschaffenburg predočil svoje izkušnje glede poskusov z idejnimi asociacijami.

On priporoča hitro menjavo dražilnih besedi, ki naj se z odgovori vred zdržema napišejo. Vrednost teh poskusov pa ni še toliko, da bi jih mogli v sodne dvorane uvajati, osobito ne more biti govora o razkrinkovanju hudodelcev potom »dijagnostike na podlagi dejanskega stanu«, kakršno so nekateri v resnici že v prakso uvesti hoteli in uvedli. Ne sme se namreč zabiti, da se mora obdolžencu povedati, česa se ga dolži. Umljivo pa je, da postane tudi čisto nedolžen človek pod silo obdolžitve zmučen in da utegne reagirati prav, kakor da bi bil res kriv. Taka metoda torej ni godna za prakso, treba bo poskuse še izpopolnjevati, da se iznajde kaj zanesljivejšega. —

Pri demonstracijskih urah Aschaffenburga imeli smo priliko študirati od njega sestavljene statistične kurve in karte; slednjič nam je predočil tudi hipnotiziranje nekaterih pacientov klinike. Razume se, da so ti poskusi silno zanimali nas pravnike, ki nimamo vsak dan prilike, kaj tacega videti in proučevati.

D) Mittermaier:

Predavatelj je podal zaokroženo sliko stremljenja naj-novejših šol kriminalistov. Moderna šola — reprezentant pl. Liszt v Berlinu — zahteva, da se postavi kazensko pravo na tezo: ne dejanje (kakor uči klasična šola [eden izmed naj-radikalnejših klasikov je Birkmayer v Monakovem]), marveč mišljenje storilca se kaznuje; dejanje je le dokazilo mišljenja, ki radi nesocijalnosti zahteva reakcije. Mittermaier zahteva načelno notranjo premostitev nasprotstev obeh teorij: Skušnja zahteva, da je kaznovati dejanje radi protisocijalnosti

in radi simptomatičnega pomena. Načelo generalne preprečevanja in zadoščenja ni postranskega pomena, zato naj se pri odmeri kazni ozira na zunanje momente dejanja in na različnost dejanskega stanu. Toda kaznovanje hoče tudi za prihodnost učinkovati in na duha apelirati. Za to sme le ona dejanja zadeti, katera more storilec opustiti, katera imajo izvor v krivdi. Kazen mora biti odvisna tudi od npravstvene odgovornosti, ozirati se mora na posebnost značaja, ker temelji vsaka krivda — v mišljenju, v značaju, v nazorih, katere ima storilec o ustroju človeške družbe in njenem pravnem redu. Predaleč gredo modernisti, ki zahtevajo konsekventno, da naj se kazen kakor taka odpravi, ker »socijalna odgovornost« ne zahteva drugega, nego obrambe socijalnega ustroja pred storilcem. Oni morajo potem tudi blaznika »kaznovati«, ker je tudi on protisocijalen.

Temelj vsake krivde pa je in mora biti razsodnost, to je duševno razpoloženje onega človeka, ki more psihologično normalno delovati in razpolaga tudi z zadostnimi pojmi o socijalni odgovornosti. Predavatelj gre dalje od pl. Liszta ter zahteva ne samo normalno duševno stanje, ampak tudi socijalno dozorelost. Zahtevati pa se sme le najmanjšo zmožnost v obeh ozirih, ne morebiti srednjo kakovost vseh normalnih, dorastlih ljudi.

Po razsodnosti se sedaj povprašuje osobito pri mladostnikih in pri manj vrednih (Minderwertige), t. j. pri takih, kateri vsled dušne bolezni ne morejo docela obvladati svojih dejanj in nehanj. Brez dvoma je v teh slučajih smatrati njih krivdo za krivdo manjšine, ker je tudi njih moč, kljubovati slabemu nagonu manjša, slabejša, kakor pri normalnih ali dorastlih ljudeh. Za take hudodelce pa treba zahtevati ne samo kazen v manjši meri, ampak tudi kazen posebne vrste.

Pri izmeri kazni glede normalnih ljudi se vpraša, kako naj se spozna, v koliki meri je storilec — kriv. Vsak normalen človek dobi s skušnjo gotov kompleks socijalnih idej, ki ga usposablajo, da more ugoditi v normalnih razmerah pravnim zahtevam. Ako navzlic temu greši s protisocijalnim ravnanjem, onda je krivda tem večja, čim veljavnejši je predmet dolžnosti, — in nadalje, čim manj so vplivali fiziološki faktorji na postanek naklepa. V zadnjem oziru treba upoštevati razmerje med značajem in dejanskim motivom. Ako je motiv nemočan, dejanje

pa se je navzlic temu izvršilo, tedaj je gotovo značaj temu vzrok. Nasprotno, ako je motiv silen, onda treba silnega značaja, da ga prevlada; dejanje izvira tedaj manj iz značaja. Motiv je torej vedno največjega pomena. Seveda se motivov kategorizirati ne da, zato treba v vsakem slučaju določiti posebej silo motiva, da se kazen pravično odmeri.

Naloga sodnika — s tem se je dotaknil predavatelj psihologije sodišč — je ta, da ustanovi, kateri dejanski stan spada pod dano zakonovo določbo. Sme se pač zahtevati nekaka prostost v razumevanju pravnih določil, toda sodnik ne sme postati prosto npravnostni sodnik. Ljudski sodniki utegnejo mnogo prispevati k socialnemu razumevanju pravnih odnošajev, ne morejo pa biti boljši pravniki in boljši spoznavalci človeške notranjosti, kakor učeni sodnik. Zaupanje ljudstva do sodišč menjava. Da se očvrsti, treba pred vsem globokejše izobrazbe sodnikov, osobito glede splošnih življenjskih vprašanj, zboljšanja finančialnega položaja sodnikov, enotnosti sodniškega stanu in oprostivte sodnikov od vseh onih del, ki ne spadajo strogo k sodnim poslom.

Tudi kazensko postopanje bi moralo kazati več enotnosti. Predavatelj meni, da bi moral kazensko razpravo voditi oni, ki je v stvari najbolje poučen, to je državni pravdnik. Korolar te zahteve bi bil: več svobode obdolžencu v predpreiskavi, dopustnost posluževati se zagovornika.

Pri preosnovi kazenskega zakonika zahtevajmo: temelj kazenskega zakonika bodi: brez krivde ni kazni, toda individualnost vsakega poedinega slučaja ohrani svoj pomen v objektivnem oziru! Storilce naj se razdeli, — ako se ne oziramo na razsodnost, osobito na mladostnike — do 18. leta (nič kaznovanja, ampak le prisilna vzgoja), — nadalje mladostnike od 18. do 25. leta (kazen: interniranje v reformatorijih, nalik američanskim) in slednjič v hudodelce nad 25 let stare; za te naj ostane kazen skoraj tako, kakor je doslej v navadi: zapretje, denarna globa, pogojna obsodba, in posebne vrste nadzorstva in skrbstva. Kazen mora upoštevati tako osebnost storilca, kakor tudi posebnost dejanja. —

Pri demonstracijah je Mittermaier opisaval »reformatorije« v Ameriki, kakor jih je sam na licu mesta študiral. Tudi pri

razkazovanju kaznilnice v Butzbachu in jetnišnice v Marienschlossu — oba kraja ležita med Giessnom in Nauheimom — je bil Mittermaier glavni voditelj ekskurzije, kaznilnični uradniki pa so bili ljubeznivi mentorji. Pripomnim naj, da se na Nemškem vodilno osebo kaznilnic ne rekrutira iz bivših častnikov, kakor pri nas, ampak iz pravnikov, ponajveč bivših sodnikov. In tudi to je ena kardinalnih modernih zahtev, kako naj se preustroji kaznilnice.

* * *

Marsikatera ideja predavateljev osupne po svoji novosti, da, drznosti; v mnogem oziru tudi ni da bi na te ideje kar povprek prisegal. Eno pa je gotovo: nadaljno poglobljenje in razbistenje pojmov v kazenski vedi je mogoče le na podlagi podrobnega dela združenih medicincev in juristov. In v tem zmislu je bil pomen tečaja, rekel bi, še intenzivnejši za onega, kateremu pravec moderne psihologične šole ni bil več nov; takih udeležencev pa je bila večja polovica! Zbliževanje le-teh med seboj, in iz tega izviraajoče informiranje o vsem tem, kar se naše stvari tiče, kako je drugod — udeleženci so bili Bavarci, Prusi, Hesi, Saksonci, Wirtemberžani, Meklenburžani, Hamburžani, Tirinžani, Bremenci, Avstrijci, osem Holandcev, dva Šveda in en Rus —, v tem tiči po mojem mnenju večji del vrednosti tečaja. Nehvaležno bi bilo, ako ne bi poudarjal, da se je internacionalni moment od vseh poklicanih činiteljev z vnemo gojil in krepil. Dvakrat smo se vsi zbrali, rekel bi oficijalno, pri vsprejemnem in poslovilnem večeru, en večer smo bili vsi gostje našega voditelja prof. Sommerja, v njegovi vili, en večer smo bili pogoščeni od mesta Giessen, ki nas je povedlo tudi na bližnji izletni hrib Schiffenberg, zadnji popoldan smo bili skupno v Butzbachu in Marienschlossu, — bilo je tedaj prilike dovolj, da je vsakdo spoznal in se seznanil s kar največ kolegi in se okoristil z njihovimi skušnjami.

Kurz se ponovi v Giessenu leta 1909., leto pozneje pa se skliče shod kriminalnih antropologov v Kolinu ob Renu. Podana bo tedaj vnovič prilika, tu ali tam, stara znanstva ponoviti, novih znancev pridobiti v znamenju napredka kazenske vede po skupnem delu medicincev in juristov! —

Dr. M. Dolenc.

Ali zadostuje za vknjižbo zastavne pravice, da zadolžnico podpiše samo dolžnik?

Roza Š. je na podlagi zastavodajne listine predlagala vknjižbo zastavne pravice na breme svojega zemljišča in na korist protokolirane firme »B. R. A. J. B. u. S. I. in G.«, v varstvo terjatev te firme, ki bi nastale vsled kredita dovoljenega predlagateljici do najvišjega zneska 7000 K.

Zastavodajno listino, napravljeno pred notarjem v obliki notarskega pisma, je bila podpisala samo predlagateljica, ki je izjavljala v njej, da ji je firma dovolila zgoraj navedeni kredit, in da jej zastavlja za to v varstvo s pravico vknjižbe zastavne pravice edino telo vl. 1693 d. o. K.

Okrajno sodišče v Korminu je s sklepom NT 788/7 zavrnilo predlog iz razlogov:

Firma, v koje korist se predlaga vknjižbo zastavne pravice, se niti zastavodajne pogodbe z dne 26. oktobra 1887, št. 8780, niti pozneje zamljiškoknjižnega predloga ni udeležila. Nedo- staje torej od njene strani izjave, da je sprejela to, kar jej pred- lagateljica ponuja. Ker se pa pogodbe zavoljo pomanjkanja pri- volila (§ 869 o. d. z.) ne more smatrati dovršene, tudi ne more biti taka pogodba veljaven pravni naslov predlagani vknjižbi.

Proti temu sklepu je stranka po svojem notarju vložila rekurz pri c. kr. okrožnem sodišču v Gorici. Izvajala je, da vsebuje njena lastninska pravica tudi pravico obremenjati njena zemljišča s hipotekami. Ker se je v notarskem pismu ddo. Go- rica 26. oktobra 1907 zavezala doseči vknjižbo zastavne pravice, je jasno, da se je odpovedala izrecni izjavi sprejetja od strani upnice, ali pa, da se je pred to dajatvijo v zastavo vršil med njo in med upnico tozadeven dogovor; nujno je torej priznati, da se je to sprejetje izvršilo, kajti pač ne bo nihče domneval, da je hotela obremeniti svoja zemljišča iz same kaprice. Če je sama zaprosila vknjižbe, je zadostila s tem določilo §-a 1368 o. d. z., ki se glasi, da je zastavna pogodba to, ako »upnik zapiše zem- ljišče komu v zastavo . . .« »das unbewegliche (Pfandstück) durch

die Pfandbücher verschreibt.« Iz te določbe izhaja baš nasprotno od mnenja prvega sodnika: da je njena dolžnost predlagati vknjižbo, in da se sprejetje vrši lahko preje ali pozneje.

Okrožno sodišče v Gorici je s sklepom R II 177/7-1 zavrnilo rekurz in potrdilo sklep prvega sodnika v bistvu iz razlogov:

V zmislu §-a 26 z. z. morajo listine, na kojih podstavi se zahteva vknjižbo stvarne pravice, imeti veljaven pravni naslov. Zastavodajna pogodba ddo. G. 26. oktobra 1907 govori sicer o pravnem naslovu zastavne pravice na korist firme »B. R. A. J. B. u. S. I. in G«, koji naslov bi vsebovala izjava rekurentinje, toda ta pravni naslov nima nobene veljave in moči.

Podlaga zastavni pravici more biti pravno opravilo »inter vivos« samo v obliki pogodbe (§ 1368 o. d. z.), torej v dvostransko podani izjavi (§ 861 o. d. z.). Izjava rekurentinje, da daje v zastavo svoje zemljišče, bi bila veljavna torej le tedaj, če bi bila sprejeta od nasprotne stranke bodisi izrecno, bodisi molčé. Ker se pa to ni zgodilo, je taka izjava samo enostranski čin, in zato je tudi pravni naslov, sloneč na tem činu, neveljaven. Zgoraj navedena listina ne ustreza torej zahtevam §-a 26 z. z. in ne more biti zavoljo tega temelj predlagani vknjižbi. Če bi veljalo mnenje predlagateljice, bi prišli do zaključka, da bi vsakdo mogel poljubno obremenjati s hipotekami svoja zemljišča na podlagi enostranskih izjav, ne da bi trebalo pri tem sodelovanja drugega pogodnika. Taka posledica nasprotuje povsem ustroju zemljiško-knjižnih pravic, ustanovljenem po avstrijskem pravu, in jo je torej zavračati, ne da bi trebalo niti omenjati raznih zlorab, ki bi iz nje lahko nastale.

* * *

Tega edino pravilnega naziranja se pa praksa ne drži. Splošno se namreč dovoljujejo vknjižbe zastavne pravice ne le samo na podlagi zadolžnice, opremljene z vknjižbeno klavzulo in podpisane le po dolžniku, ampak tudi, ako vrhu tega sam dolžnik predlaga vknjižbo.

Toda zakon govori dovolj jasno. § 36 z. z. pravi: »Predznanba v pridobitev zastavne pravice se dopušča samo tedaj, kadar je terjatev in tudi pravni naslov zastavni pravici z

listinami dovolj potrjen.« Ni treba omenjati, da velja ta določba tembolj za vknjižbo zastavne pravice. Treba je tedaj listine, ki dokazuje terjatev, in listine, ki dokazuje pravni naslov zastavne pravice. Dokaz o terjatvi je zadolžnica. Drugega dokaza zadolžnica sama ne more dati, in za to listino je seveda dovolj, če jo podpiše samo dolžnik. Ako pa vsebuje zadolžnica tudi vknjižbeno klavzulo, oziroma dajatev v zastavo, je to kombinacija zadolžnice in zastavodajne listine, in le-ta kakor pismo o dvostranski pogodbi mora imeti podpise obeh pogodnikov. Da je pa zastavodajna pogodba nujno dvostranska pogodba, izhaja iz določbe §-a 1369 o. d. z., in da more biti le ona pravni naslov zastavni pravici, iz določbe §-a 449 o. d. z.: »Zastavna pravica se nanaša sicer vedno na veljavno terjatev, toda vsaka terjatev ne daje naslova za pridobitev zastavne pravice. Ta se opira na zakon, sodnikov izrek, na pogodbo, ali na poslednjo voljo lastnikovo.«

Ni pravilno niti mnenje, da zadostuje, če hipotekarni upnik predlaga vknjižbo in da je z njegovim podpisom tega predloga tudi podan dokaz o sprejetju zastavodajne ponudbe. Res, da so pogodbe po našem pravu veljavne v katerikoli obliki, in da je mogoče izraziti svojo voljo ne le izrecno, ampak tudi molče. Toda če je pogodba pismena, je ni moči smatrati za sklenjeno, če ni podpisana od obeh strank. (§ 884 o. d. z.) Podpisi morajo stati seveda na eni in isti listini; abotno bi bilo trditi, da podpis na predlogu dopolnjuje ali nadomestuje onega, ki bi moral stati na listini, v naših slučajih na zadolžnici. Molčeče sprejetje pa pomeni pri pismenih pogodbah le to, da ni baš potrebno, da pogodnik z izrecnimi besedami v besedilu pisma izjavi, da je ponudbo sprejel, ampak da zadostuje, če pogodbo podpiše. Njegov podpis velja potem za molčeče sprejetje.

Bartsch govoreč v svoji knjigi »Das österr. allgemeine Grundbuchsgesetz in seiner prakt. Anwendung« 4. izdaja, stran 269 o vknjižbi pogodbene zastavne pravice, pravi, da je treba za vknjižbo te pravice dokaza veljavne terjatve in veljavnega pravnega naslova. Ta dokaz je podati z listino, ki ustreza zahtevam za vknjižbo, (§§-i 26, 97, 31 in 32 z. z.) in navaja dalje kakor listine, na podlagi katerih se lahko vknjiži pogodbeno zastavno pravico: zadolžnico in zastavodajno listino. Glede prve omenja, da mora ustrezati določilu §-a 1001 o. d. z. in da

ni treba upnikovega podpisa. Toda tu si je Bartsch v protislovju s samim seboj, kajti na strani 55 iste knjige piše: »Ferner ist zum Erwerbe eines Pfandrechtes auf eine Realität nach den §§-en 449, 551 und 453 A. b. G. B. abgesehen von der Erwerbungsart durch Einverleibung oder Vormerkung nebst dem Bestande der Forderung auch ein Pfandrechtstitel erforderlich, welcher bei dem freiwilligen Pfandrechte nur in dem Pfandvertrage gelegen sein kann, der Pfandvertrag ist aber nach den §§-en 1368 und 1369 A. b. G. B. ein zweiseitig verbindlicher Vertrag, für welchen die erforderliche Annahmeerklärung des Pfandgläubigers mangels der Fertigung des Schuldscheines durch den Gläubiger nicht vorliegt.

Dr. Alojzij Gradnik.

Iz pravosodne prakse.

a) Prijateljske usluge ali pa odplatna službena opravila? Določitev pavšalne nagrade za raznovrstne, tekom daljše dobe ponavljajoče se usluge.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je v pravdi Alberta V. proti Hermini P., kakor dedinji po zobozdravniku Antonu P. zaradi plačila 3535 K dne 10. julija 1907 (Cg I 18/7) razsodilo tako: toženka mora plačati tožniku znesek 340 K s 5% obrestmi od 14. februarja 1906 naprej, tožnika se z višjim zahtevkom zavrača, stroški se pobotajo.

Dejanski stan.

Tožnik V. pravi, da sta se spoznala s soprogom tožene P. l. 1889. in odlej mnogo občevala. Zato se je pokojni P. tako nanj privadil, da ga je skoro vsak dan hotel imeti v svoji družbi, da ga je večkrat prosil, naj ga ne zapusti, naj mu pomaga in da bo za vse to obilno plačan. Tožnik torej zahteva nagrado za naslednje usluge:

1.) P. je l. 1900. zidal na Bleiweisovi cesti hišo in je to trajalo 4 mesece. P. je tožniku naročil, da naj skrivaj nadzira gradnjo glede gradiva, katero uporablja stavbenik. Zato je tožnik

prišel vsak dan razen ob nedeljah in praznikih na stavišče, in se tamkaj mudil vsak dan po 3 do 4 ure. Za to zahteva na dan po 4 K, torej za 90 dni 360 K.

2.) P. je bil l. 1902. hudo bolan in ležal 10 mesecev. Začetkom januarja 1903 se mu je pa zboljšalo, da je mogel venkaj hoditi. Tedaj ga je tožnik na njegovo prošnjo vselej spremljal in mu cele popoldneve žrtvoval. P. je hodil vsak dan v kavarno, in tožnik mu je moral poprej prostor preskrbeti, mu pomagati, ko je stopal na voz ali z njega, ko je suktno oblačil ali slačil, ter mu sploh delati družbo. Tožnik je zategadelj tudi vsak dan hodil v kavarno in tukaj posedal do 6. ali 7. ure zvečer v družbi s P-om in sicer od 7. januarja 1903 do 12. junija 1903, dokler ni P. zopet moral leči v postelj. Tožnik zahteva za vsako popoldne 4 K, torej za 155 popoldnevov 630 K.

3.) V času od 1. avgusta do 30. januarja 1905 je tožnik P-ju opravljal isto službo in zahteva za 180 dni 720 K.

4.) Takisto je bilo tudi v času od 20. julija 1905 do 30. maja 1906 in zahteva tožnik za vseh 270 popoldnevov 1080 K.

5.) Tožnik je po naročilu P-ja l. 1906. posredoval prodajo dveh travnikov za 5900 K, in mu je P. obljubil za to 5% kupnine, zahteva torej sedaj 295 K provizije.

6.) Po zimi l. 1906. je tožnik od firme M. v Ljubljani dobil ponudbo, da naj prevzame službo poslovodje proti mesečni plači 160 K in stanovanju. To službo bi bil lahko nastopil s 1. aprilom 1906. Ko je P. to zvedel, ga je prosil, naj te službe ne prevzame, češ, da ga ne more pogrešati in mu je obljubil, da ga bode odškodoval za to, kolikor bi zaslužil pri firmi M. kakor poslovodja. Tožnik je tedaj, ker je skoro ves čas žrtvoval P-ju, zaslužil pri firmi M. na mesec le 60 do 70 K kakor blagajnik, dočim bi kakor poslovodja zaslužil 160 K na mesec in imel prosto stanovanje. Tožnik je torej od 1. aprila 1906 do smrti P-ja, to je do 14. avgusta 1906 izgubil na zaslužku znesek 450 K, ki ga sedaj zahteva od toženke.

Tožnik je nadalje navajal, da bi bil nagrado za te svoje usluge že poprej od P-ja zahteval, če bi mu ne bil le-ta vedno obetal, da bode zanj in njegovo soprogo kupil hišo vredno 12.000 do 14.000 K, in mu kasneje, ko je zbolel, še posebej

zagotavljal, da mu bo volil eno svojo hišo. Ker pa je P. dne 14. avgusta 1906 umrl in za dedinjo postavil svojo soprogo, sedanjo toženko, ne da bi se bil spomnil tožnika, zato gre sedaj tožba na plačilo skupnega zneska 3535 K.

Toženka je ugovarjala posebno to, da je pokojni P. tožniku večkrat odrekel celo majhna posojila in mu nazadnje izjavil, da naj ga tožnik v denarnih rečeh pušča v miru, ker bi se ga sicer moral izogibati. Iz tega sklepa toženka, da tožnik ni imel od P-ja ničesar terjati. Sicer pa toženka prereka navedbe tožbe in tudi uveljavlja compensando protiterjatev v znesku 140 K.

Zaslišalo se je več prič, ki so obojestranske trditve v bistvu potrdile.

Razlogi.

Po izpovedbah prič je toliko gotovo, da je pokojni P. že pred 10 do 12 leti občeval s tožnikom in njegovo soprogo, da je bil pri njih skoro vsak dan, da je tožnika iskal in mu, če se je branil ostati pri njem, češ, da mora delati, izjavljal, da mu bode nekoč toliko dal, da mu ne bo treba delati.

Na takšne obljube opira tožnik svojo zahtevo in zahteva, da mora za vse, kar je P-ju storil, dobiti vtoževani znesek, zlasti zato, ker je zaradi P-ja veliko zamudil v svojih lastnih opravilih.

Kar se tiče nadziranja pri stavbi, se je sodišče na podlagi izpovedeb prič uverilo, da je tožnik najmanj 15 dni v mesecu po 1 uro na dan zamudil svoje delo, v treh mesecih torej 45 ur in da je za ta trud znesek 45 K primerna nagrada.

Tudi je dokazano, da je pokojni P. naročil posredovanje kupne pogodbe in tožniku obljubil 5%no provizijo. Ker se je kupna pogodba v resnici sklenila po posredovanju tožnika, se torej prizna znesek 295 K.

Vse druge tožnikove zahteve je bilo odbiti.

Kar se tiče zahtev tožnika pod točkami 2.), 3.) in 4.), to niso dela v zmislu §-a 1152. o. d. z., nego jih je moči smatrati le za prijateljske usluge, ki se ne dajo ceniti, osobito, ker tožnik ni dokazal, da je v kavarni ali doma za pokojnega P. nekaj storil, za kar se navadno zahteva plačilo.

Nekatere priče so potrdile, da sta pokojni P. in tožnik V. občevala kakor dva jako intimna prijatelja. Iz tožnikovih navedeb

samih se da sklepati, da je bil P-ju vedno rad na uslugo, ker se je nadejal, da se ga bode P. v poslednji volji spomnil, ne pa, ker je bil prepričan, da ima pravico terjati od njega kako obljubljeni nagrado. Tudi ni tožnik, ko je bil v denarnih zadregah in mu je P. posojilo odrekel, zahteval svojega dozdevno zasluženega denarja, nego vse mirno potrpel.

Kar se tiče zahteve za odišli zaslužek, ker tožnik ni sprejel mesta poslovodje pri firmi M., je priča M. izpovedal, da tožnika V. zaradi tega ni namestil, ker je videl, da nima dovolj veselja za poslovodjo. Bilo je torej le nekaj neobveznega govorjenja med tožnikom in firmo M. in ni prišlo do tega, da bi se tožnik moral odločiti, ali službo sprejme ali pa odkloni.

Izrek o stroških se opira na §-a 41 in 43 c. pr. r.

C. kr. višje deželno sodišče v Gradcu je na priziv obeh strank prvo sodbo spremenilo in toženko obsodilo, da mora tožniku plačati znesek 1860 K s prip. ter mu povrniti tudi pravdne stroške I. in II. instance.

Razlogi.

1.) Priziv tožnika:

Prvo sodišče priznava upravičenost zahtevane nagrade za nadzorstvo gradnje in za prodajo travnika, drugim uslugam pa odreka plačilo, češ, da se jih ne da ceniti in da so prijateljskega značaja.

Toda to stališče ni upravičeno, zakaj usluge se da ceniti. Tudi usluge spremljevalca ali družabnika spadajo k opravičeni službi in imajo lahko značaj službene pogodbe in to posebno tedaj, ako se, kakor v le-tem slučaju, izvršujejo na poziv in povzročajo za tožnika izgubo daljšega časa in torej prikrajšanje drugega zaslužka. Tudi je tožnik po vsi pravici lahko upal, da dobi plačilo za svoje usluge, kajti izjave P-jeve, češ, da bo za tožnika boljše skrbel, da njemu in njegovi soprogi po njegovi (P-jevi) smrti ne bo treba živeti v taki bedi — so emanacije, katere je smel tožnik smatrati za izraz resne volje, da bo dobil za usluge plačilo. Obseg uslug, katere je tožnik opravljal kakor družabnik, je po pravnih podatkih dovolj določen. Prvo sodišče je v tem pogledu ugotovilo, da je P. že pred 10 do 12 leti občeval z zakonskima V., da je pred 9 leti prišel vsak dan v

V-ovo trgovino ter dal zakonska V., če ju ni bilo v trgovini, poklicati; da je tožniku, ako je pripomnil, da pri njem (P-ju) ne more ostati, ker mora delati, izjavil, da ni treba delati, da mu bode že on enkrat toliko dal, da mu ne bo treba delati. Tudi je P. že pred 7 ali 8 leti najmanj dvakrat ali trikrat na teden prišel k V-u in ga vabil, naj gre z njim v kavarno ali ga sicer spremlja, ter mu pri tem obetal, da bode zanj skrbel, ker mu družbo dela. Da je tožnik tudi v resnici P-ju na sprehodih in v kavarni delal družbo, je dokazano po pričah.

Gre torej le še za nagrado. Da se to vprašanje reši, treba je usluge te vrste z drugimi uslugami vred pred očmi imeti, kajti le celota da popolno sliko, ki omogoči pravilno presojo in oceno službenih opravil. To stališče zavzema tudi tožnik, ker eventualno zahteva tudi pavšalno nagrado. Da se to določi, je dovolj pravnega gradiva, ki bistveno označuje obseg delovanja tožnikovega. Iz prejšnjih ugotovitev zlasti izhaja, da so usluge tožnikove trajale okoli 10 let in da so se vršile na stroške tožnikovega poklica. Če se potem še pomisli, da obljube P-jeve, češ, da bo tožniku hišo kupil, odnosno volil, kažejo namen izdatne nagrade za usluge, potem je pavšalna nagrada 2000 K, tako da pride počez 200 K na leto, primerno odplačilo. Ker ta pavšal obsega vse usluge, je s tem poplačano tudi posredovanje tožnika pri prodaji. Kar se tiče odškodnine za to, da je tožnik odklonil mesto poslovodje pri firmi M., bilo se je pri izmeri odplačila na to ozirati, da so nade tožnikove, dobiti to mesto, zategadelj bile manjše, ker je P-ju delal ob popoldnevih družbo in se na ta način odtegoval svojemu poklicu. Tožnik pa gre predaleč, ko dela P-ja odgovornega za odišli zaslužek, češ, da je vsled njegovega poziva odklonil to službo, kajti niti gotovo ni, da bi bil tožnik to mesto sploh dobil, ker po izpovedbi priče M. ta zadeva ni prestopila okvira neobveznega govorjenja.

2.) Priziv toženke:

Kar toženka izvaja priziv proti nagradi za nadziranje stavbe in za posredovanje pri prodaji, je pokazati na prejšnje razloge. Omeniti je le še, da je zahtevke za nadziranje stavbe upravičen, če je rajni P. zahteval od tožnika, naj gradnjo nadzira in če je tožnik to gradnjo tudi res nadziral. To je pa dokazano po izjavi priče M. V. Je li imel tožnik za to nadziranje potrebno

tehnično izobrazbo, ni treba razmotrovati, ker zadostuje, da se je P. posluževal tožnikovih uslug.

Da je tožnik posredoval prodajo travnikov, se je že dokazalo in ima pravico radi tega zahtevati mezdo. Mezda pa je obsežena v pavšalnem odplačilu 2000 K, vsled česar ni presojeti, ali je I. instanca to posredovanje zadostno nagradila ali ne.

Priziv pa upravičeno graja, da se compensando-ugovora ni upoštevalo, češ, da ga je toženka izrecno uveljavljala in ga je bilo meritalno rešiti.

Toženka je navajala, da je plačala tožnikovo menico za 140 K. Ker je nesporno, da je tožnik menično valuto sprejel in ker ni misliti na to, da bi bila toženka plačala menico z darilnim namenom, je uporabiti določbo §-a 1358 o. d. z. Toženka ima torej pravico terjati od tožnika povračilo za in na mesto njega plačani dolg, toženkino posojilo 140 K je odšteti od tožnikove mezdne terjatve 2000 K (§ 1438 o. d. z.).

3.) Priziv o stroških:

Toženkin priziv proti upravičenosti izreka o stroških je z ozirom na spremenjeni dejanski položaj brezpredmeten. Prav tako je s tožnikovim stroškovnim prizivom. Uspeh njegovega priziva v glavni stvari pa pač vpliva na izrek o stroških tako, da mu je moralo prizivno sodišče prisoditi vse stroške I. instance ker je bil tožbeni zahtevek po svoji pravni podstavi popolnoma utemeljen in ker se je odbiti del ugotovilo po sodnem preudarku (§ 43 odst. 2. c. pr. r.).

Isto načelo velja tudi glede stroškov prizivnega postopanja, o katerih je samo omeniti, da malenkostna zmaga toženke na razdelbo ne more vplivati.

C. kr. vrhovno sodišče z odločbo od 17. decembra 1907 toženkini reviziji ni ugodilo, temveč je potrdilo prizivno sodbo in toženko obsodilo v povračilo stroškov revizijskega postopanja.

Razlogi.

Pri prvosodnem postopanju je zavzemala toženka stališče, da je bilo razmerje med rajnim možem na eni ter tožnikom in njegovo ženo na drugi strani le prijateljsko in da za to tožniku ne gre nagrada. Trditev, da je rajni P. obljubil tožniku plačilo le zato, ker mu je tožnik dovolil prešestvovalno občevanje s

svojo ženo, se točno in določno niti v prizivnem spisu še ne izraža. Da pa je bilo razmerje zelo prijateljsko, je itak ugotovljeno. Druga izvajanja spadajo v okvir revizijskega razloga §-a 503 št. 4 c. pr. r.

Prizivno sodišče je ugotovilo, da je tožnik rajnemu možu toženke skoro skozi 10 let služil z osebnimi uslugami in sicer v nadi, da bo dobil plačilo, katero se mu je izrecno obljubilo. Te dejanske ustanovitve v revizijskem postopanju ni moči izpodbijati. Plačilo mezde in quali nikakor ni bilo nedoločeno, dogovorjena le ni bila višina mezde. Vendar kažejo izjave rajnega P-ja, da bo odplačilo bogato. Da je bil ta mezdni dogovor resen, izhaja nedvomljivo že iz slabih premoženjskih razmer tožnika in iz okolščine, da je zamudil le vsled spremljevanja P-ja v občutni meri svoj zaslužek.

Ker ni bilo dogovora o višini zaslužka, ga je moral odmeriti sodnik v zmyslu §-a 1152 o. d. z. Pavšalna svota 2000 K je popolnoma primerna, če se uvažuje, da se je rajni P. posluževal tožnikovih uslug skozi prilično 10 let, če tudi ne zdržema, in da je v tej vsoti obseženo tudi plačilo za posredovanje pri prodaji travnikov in za nadziranje stavbe.

Izrek o stroških je upravičen po določbi §-a 43 odst. 2 c. pr. r., ker je sodnik odmeril višino zaslužka po svojem prostem preudarku.

Stroški revizijskega postopanja pa zadenejo toženko v zmyslu §-ov 41 in 50 c. pr. r.

b) Nasprotnik priziva, ki v zmyslu §-a 468, odst. 2 c. pr. r. ni podal prizivnega priobčila, ne more zahtevati povračila stroškov prizivnega postopanja, ako je bil priziv v nejavni seji zavrjen. Tu velja § 54 c. pr. r., ne pa analogija §-a 484, odst. 3 c. pr. r.

Prizivno sodišče je v nejavni seji zavrnilo toženčev priziv, na katerega nasprotnik ni bil podal prizivnega priobčila. Ta sklep je bil nasprotniku priziva vročen dne 29. aprila 1907, na kar je ta podal neposredno pri prizivnem sodišču predlog, naj se mu odmerijo stroški, nastali vsled vložitve priziva.

Ta predlog je prizivno sodišče zavrnilo in to iz razloga, ker v roku, določenem v §-u 468 c. pr. r. za odgovor na priziv, prizivno priobčilo ni bilo podano, s tem pa je zgubil predlagatelj pravico do povračila teh stroškov v zmislu §-a 54 c. pr. r.

Proti temu sklepu je vložil predlagatelj rekurz neposredno pri prizivnem sodišču na vrhovno sodišče, češ, da določba §-a 54 c. pr. r. tu ni na mestu, ker ta paragraf ustanavlja prekluzijo glede stroškov samo v dveh slučajih, in sicer: 1.) kadar se je pred odločitvijo o zahtevku glede stroškov vršila razprava (v tem slučaju je treba stroške pred koncem razprave likvidirati) in 2.) kadar pred odločitvijo sploh ni razpravljati (tu je likvidirati stroške, bodisi pri zaslišanju ali sočasno s predlogom, o katerem je sklepati).

Letega slučaja pa, ko se je sicer imela vršiti razprava, do nje pa vendar ni prišlo, ni rešiti po §-u 54 c. pr. r., ki govori o umaknitvi priziva pred potekom roku (tukaj zavrnitev priziva pred rokom), in je torej dovoliti za odmero stroškov 8-dnevni rok od dne, ko je bil nasprotnik priziva obveščen, da se je priziv v nejavni seji zavrnilo.

Vrhovno sodišče temu rekurzu z odločbo od 4. junija 1907, št. 7608 ni ugodilo, sklicuje se na pravilno utemeljenje izpodbijane odločbe prizivnega sodišča s pripombo, da tu §-a 484 c. pr. r. ni uporabiti, ker priziv ni bil umaknjen.

Kazensko pravo.

K razlagi §-a 8 št. 2. zakona v varstvo volilne in zborovalne svobode z dne 26. januarja 1907, drž. zak. št. 18.

Okrožno sodišče v Rudolfovem je razsodilo s sodbo 20. junija 1907, Vr. III. 237/7-18: Kaplan J. je kriv pregreška po §-u 8 št. 2. zak. od 26. jan. 1907, drž. zak. št. 18., ker je dne 3. maja 1907 preišljeno z namenom, da bi v določenem zmislu vplival na izvrševanje volilne pravice, volilcu D. oteževal svobodno izvrševanje njegove volilne pravice s tem, da je samolastno izpolnil z imenom kandidata »Slov. ljudske stranke« glasovnico, ki jo je oblastvo izdalo za navedenega volilca.

Razlogi.

Obdolženec je dne 3. maja 1907 v Jeperjeku agitiral za kandidata »Slov. ljudske stranke«. Prišel je tudi v hišo posestnika J. D., katerega ni bilo doma, pač pa sta bila v hiši njegova žena in njegov oče. Obtoženec je agitiral najprej pri očetu v sobi, potem pa se je obrnil na ženo, ki je bila v veži, priporočal ji je, naj voli njen mož njegovega kandidata; vprašal jo je, če ne bi bil njen mož hud, ako bi mu popisal njegovo glasovnico, in ko mu je ta zatrdila, da mož ne bo hud in mu izročila glasovnico, zapisal je nanjo ime svojega kandidata s tintnim svinčnikom. — Vse to priznava obtoženec sam in potrjujejo zaslišane priče.

Obtoženec je torej popisal tujo glasovnico brez vednosti njenega lastnika, izpolnil jo je torej samolastno, dobro vedoč, da žena nima pravice z njo razpolagati. Da je bil obtoženec v svesti, da žena nima pravice razpolagati z moževo glasovnico, je razvidno že iz njegovega zagovora, da je ženo vprašal, če mož ne bo hud, ako popiše njegovo glasovnico in da je ženi, kakor se sam dalje zagovarja, rekel, da mož vzlic temu še lahko svobodno voli; to navedbo priča I. D. tudi potrjuje in jo smatra sodišče torej za resnično.

Namen v določenem zmislu vplivati na izvrševanje volilne pravice je razviden že iz dejanja samega, saj je prišel obtoženec v hišo kakor agitator, ki agitira za svojo stranko in za njenega določenega kandidata.

Obtoženec je dalje volilcu otežil svobodno izvrševanje volilne pravice; kajti obtoženec je poznal nasprotno politično mišljenje volilčev, ker je vedel, kar sam priznava, da je ta volil pri zadnji volitvi proti njegovi stranki; a vzlic temu je brez njegove vednosti popisal njegovo glasovnico; s tem pa je že bilo svobodno izvrševanje volilne pravice ovirano, kajti če tako vpliven agitator, spoštovan in ugleden duhovnik, izpolni glasovnico in za to ve žena in oče volilčev, bo temu zelo težko drugače voliti, ker če bi izbrisal zapisano ime, bi volilec le zelo težko tako izpolnil na novo glasovnico, da bi oče in žena ne vedela; in tudi če bi šel po novo glasovnico, bi se to lahko izvedelo; izvedel bi lahko tudi obtoženec, ki bi takoj sklepal,

da bo volilec drugače volil in bati bi se bilo temu zamere. — Pritisk bil je torej v prvi vrsti moralen.

Ker je pa tudi že dognano po verodostojni izpovedbi J. in J. D., da je volilec v jezi raztrgal popisano glasovnico in ker je nadaljno izpovedanje priče J. D. smatralo sodišče tudi za resnično, kako si je moral nabaviti pri volilni komisiji novo glasovnico, da je volil svojega kandidata, napravil je obtoženec s svojim dejanjem volilcu dejansko (fizično) otežkočenje izvrševanja njegove volilne pravice. — Sploh pa je po zakonu otežkočenje svobodnega izvrševanja volilne pravice že goli fakt, da se izpolni samolastno tujo glasovnico in je »ratio« za to določbo pač ta, da bi volilec, ki bi ne utegnil glasovnice popravljati, ali ki bi ne vedel, da se sme glasovnico popraviti ali zahtevati drugo, oddal popisano glasovnico, dasi ne izraža njegove prave volje in bi torej ne izvrševal svobodno svoje volilne pravice.

Obtoženec je končno tudi premišljeno z izpolnitvijo glasovnice otežkočil volilcu svobodno izvrševanje volilne pravice; kajti nastopal je kot »agitator« za svojega kandidata, delal torej namenoma v le-tega korist; vedel je tudi, da ima opraviti s kmečkim volilcem, torej moral si misliti, da volilcu znabiti ne bo znano, da glasovnico lahko popravi ali dobi drugo ali da mu napravi vsaj nepriliko vsled dobave druge glasovnice.

Obsojenec je podal ničnostno pritožbo iz razloga §-a 281. št. 9 a) k. pr. r., češ, da v njegovem dejanju ni ne »dolus« ne »culpa« temuč k večjemu lahkomiselnemu postopanju »bona fide«. Tudi ni otežil svobodnega izvrševanja volilne pravice.

Kasacijsko sodišče je pritožbo zavrnilo z razsodilom 6. decembra 1907, št. 9420.

Razlogi.

Pozvani ničnostni razlog §-a 281 št. 9 a) ni podan. Kaznivi namen obtožbenega zločina ni v oteževanju volitve, temuč v vplivanju nanjo. V sodbi pa je ustanovljeno nepobitno, da je obtoženec ravnal v namenu, vplivati v določenem smislu na volilca D., kako naj izvršuje svojo volilno pravico. Zato je brez pomena, da je obtoženec glasovnico izpolnil 11 dni pred volitvijo, da je volilčeva soproga obtožencu zagotavljala, da njen soprogram nikakor ne bode hud, ampak da bode zadovoljen s tem ter da

je obtoženec omenil proti njej, da njen mož vzlic temu lahko voli kogar hoče. Obtožencu je bilo politično prepričanje volilca znano, ni torej mogel misliti, da bi volilec glasoval za kandidata Slovenske ljudske stranke. Trditve v pritožbi, kolikor ugovarjajo, da obtoženec ni imel zločinskega hudobnega namena, t. j. namena vplivati na svobodno volilčevo volitev in k večjemu priznavajo dobro vero ali lahkomišelnost (kulpozno) početje, nasprotujejo sodbenim ustanovitvam in jih zato po §§-ih 258 in 258/3 k. pr. r. nikakor ni vpoštevati.

Za krivdorek je brez pomena, je li obtoženec hotel izvrševanje volitve otežiti ali ne. Otežitev volitve ni subjektivno, temuč objektivno bistvo (element) obtožbenega zločina. Za tako obtežitev znači zakon samolastno izpolnitev glasovnice že ob sebi. Storilcu torej niti ni trebalo hoteti otežitve. Le-to je objektivno podala samolastna izpolnitev glasovnice. Zakon hoče podpirati svobodo volitve. Volilčev glas naj izraža le njegovo prepričanje o sposobnosti voljenega, odda naj se prosto brez vsakega vpliva. Zločin je bil torej dovršen, ko je obtoženec samolastno izpolnil — kar sam priznava — glasovnico. Glede obtoženčeve krivde ni upoštevati niti, da je volilec vzlic takemu ravnanju mogel uveljaviti svoje svobodno prepričanje, niti kaj je obtoženec storil kasneje. V obtoženčevem krivdoreku torej ni videti neprave uporabe zakona, zato je bilo ničnostno pritožbo zavrniti kakor neutemeljeno.

Dr. V.

Izpred državnega sodišča.

Med javno življenje spada tudi promet; zategadelj se rabe v deželi navadnega jezika tudi pri javnih napisih (izveskih) ne sme uradoma prepovedati. Pogoji za rabo javnega blaga ne smejo pospeševati enostranskih narodnih namenov.

C. kr. državno sodišče je po ustni razpravi dne 16. oktobra 1907 vsled pritožbe drja. Jurja Hrašovca in drugov zaradi prikrajšanja ustavno zajamčene politične pravice jezikovne

ravnopravnosti oziroma enakosti pred zakonom, lastninske pravice in svobodnega izraževanja svojega mnenja za pravo spoznalo:

Po naredbi štajerskega deželnega odbora od 25. maja 1907 št. 48.882 oziroma po sklepu mestnega zastopa celjskega od 5. oktobra 1906 se je v členu 19. temeljnega zak. od 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142 priznana pravico jezikovne ravnopravnosti toliko kršilo, kolikor se je bilo ukazalo, da smejo čez ceste mo- leče table in izveski imeti napis samo v nemškem jeziku.

Dejanski stan.

Mestni zastop celjski je v svoji seji dne 5. oktobra 1906 sklenil spremeniti cestnopolicijski red v nekaterih točkah. Posebno je izrekel, da se mora za naprej od tabel in izveskov, ki molijo v ozračje mestne občine, plačevati letno po 20 h mestni občini in da smejo biti napisi samo v nemškem jeziku.

Proti temu sklepu se je vložilo pritožbo na štajerski deželni odbor, kateri je pa izrekel, da ne more glede pritožbe ničesar ukreniti.

Zadeva je tedaj rednim potom dognana.

Kolikor prepoveduje navedeni sklep napise v drugem jeziku kakor v nemškem, krši gotovo pritožiteljem ustavno zajamčeno politično pravico. Po določbah državnega temeljnega zakona, posebno po določbah členov 2., 5., 13. in 19., zak. od 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142 je pač jasno, da sta sklep mestnega zastopa celjskega kakor tudi rešitev štajerskega dež. odbora čisto nezakonita.

Slovenski jezik je deželnim jezikom v štajerski kronovini priznan. Slovencem se prišteva velik del mestnega prebivalstva in gotovo 90% prebivalstva v okolici.

Sicer so vložili pritožitelji svojo pritožbo tudi pri upravnem sodišču, a iz previdnosti se je vložila še pri državnem sodišču.

Končno se prosi, naj se razsodi, da se je kršilo politično pravico pritožiteljev, kolikor se zahteva, da smejo biti napisi samo v nemškem jeziku.

Deželni odbor v svojem protispisu navaja to-le:

Pritožba navaja člene 2., 5., 13. in 19. drž. temeljnega zak. od 21. dec. 1867 št. 142 drž. zak.

Da bi po členu 2. bila državljanom zajamčena enakost povsod, naj si bodi v privatnem ali javnem življenju (v le-tem slučaju pri razobešanju tabel), gotovo pritožitelji sami ne mislijo trditi. Na določbo člena 5., vsled katere je lastninska pravica nedotakljiva, bi se smela prej sklicevati mestna občina, nego-li pritožitelji. Tudi nikakor ni umljivo, kako mnenje da bi naj pritožitelji lahko svobodno izražali na izveskih, ne glede na to, da gotovo po členu 13. nikomu ne pristojata pravica, da bi za svobodno izražanje svojega mnenja smel samovoljno rabiti privatno ali javno last.

Na pritožbo je moči tedaj le v tej smeri odgovarjati, kolikor se sklicuje na člen 19., in sicer v tem oziru zopet samo toliko, kolikor pritožba trdi, da bi se bilo kršilo jezikovno ravnopravnost v deželi navadnega jezika v javnem življenju, ker da bi se mogel po izveskih »gojiti« jeziki kakega naroda, se ne bode moglo trditi.

Deželni odbor se noče prepirati o tem, kaj da izražate besedi: »Javno življenje«.

Gotovo je, da je pogoj politične ravnopravnosti materialna pravica ali z drugimi besedami: le ta sme zahtevati, da se mu prizna politična ravnopravnost v katerem si bodi oziru javnega življenja, ki lahko dokaže na javnem pravu temelječo subjektivno pravico.

Deželni odbor je pa v svoji rabsodbi zanikal obstanek subjektivne javne pravice glede izveskov, ki molijo čez cestno površje; torej tudi pritožiteljev pravica do ravnopravnosti nima nobene podlage.

Deželni odbor dalje misli, da njegova stvarna rešitev nikakor ni podvržena presoji c. kr. drž. sodišča, ker ničesar ne izreka, kar bi moglo žaliti jezikovno ravnopravnost, če tudi morebiti nastane vsled iste rešitve neenakost v narodnem oziru.

Deželni odbor torej prosi, da naj se pritožbo zavrne, deloma ker ni upravičena, deloma ker za razsojo ni pristojno državno sodišče.

Na javni razpravi je izjavil zastopnik pritožiteljev, da je izpodbijani sklep mestnega odbora v dvojnem oziru nezakonit:

- 1.) kolikor se tiče rabe mestnega površja,
- 2.) kolikor se tiče rabe jezika.

V prvem oziru ima stvar upravni značaj in spada pred upravno sodišče, v drugem oziru se tiče stvar ustavnega prava in spada pred državno sodišče. V obeh ozirih je odločilno, da cestno površje in ozračje nad cesto nikakor ni občinska imovina ali občinsko blago, marveč javno blago, ki ga sme vsakdo rabiti. Občine si sicer prisvajajo pravico, da razpolagajo z dotičnimi prostori, zahtevajo pristojbine za izkoriščanje njih itd. Tedaj pa morajo biti pogoji za to izkoriščanje za vse prebivalce enaki. Kakor hitro občina stavi za pogoj rabo gotovega jezika, posega v pravice državljanov druge narodnosti, katerim je zajamčena pravica, da smejo rabiti svoj jezik.

O tem, ali se sme table sploh razobešati, razsoja upravno sodišče, o tem pa, ali se sme izključiti v deželi navadni jezik, razsoja državno sodišče.

Razlogi.

Pritožba izpodbija ukaz štajerskega deželnega odbora od 25. maja 1907 št. 48.882, s katerim se pritožbi proti sklepu mestnega odbora celjskega od 5. oktobra 1906 ni ustreglo.

Vsled imenovanega odborovega sklepa so se spremenile nekatere točke cestnega policijskega reda v tem oziru, da smejo nad cestno površje moleči izveski imeti napis samo v nemškem jeziku.

Pritožba trdi, da je na ta način prikrajšana politična pravica pritožiteljev, ki so prebivalci mestne občine, posebno z ozirom na določbe členov 2, 5, 13. in 19. drž. temeljnega zak. od 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142.

Po prepričanju c. kr. drž. sodišča se ne more trditi, da bi bila prikrajšana kaka pravica, zajamčena v členih 2., 5. in 13. imenovanega zakona; pač pa se je z izpodbijaním ukazom prikrajšalo politično pravico po členu 19.

Ta člen se glasi: »Ravnopravnost vseh v deželi navadnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju pripoznava država«.

V celjski občini je notorno ne samo nemščina, marveč tudi slovenščina navaden jezik. Med javno življenje spada gotovo tudi promet; zaradi tega se rabe slovenščine tudi tu, posebno tudi pri javnih napisih uradno ne sme prepovedati. Ker pa bi bila po ukazu deželnega odbora raba slovenščine izključena pri na-

pisih in tablah, ki molijo v ozračje nad cestno površje, je to gotovo kršenje pravice po členu 19. zajamčene.

Ako deželni odbor svoj ukaz na ta način utemeljuje, da so občinske ceste javno blago, torej občinska last, da sme občina tudi določiti pogoje za njih rabo, posebno omejitve, je to splošno pač res. Temu nasproti se pa opomni, da imajo ti pogoji in omejitve tukaj značaj policijske, torej oblastvene odredbe in da smejo javnega blaga se tikajoče omejitve in pogoji vendarle biti samo takega značaja, da varujejo občinske ceste in ulice, ki naj služijo samo javnemu prometu, nasproti privatnim interesom. Nikakor ne smejo ti pogoji in omejitve samo pospeševati enostranskih narodnih namenov.

To se pa mora trditi glede sklepa od 5. oktobra 1906. Ali imajo izveski nemški ali slovenski napis, je brez najmanjšega pomena za promet, kateremu tukaj občinske ceste služijo. Izpodbijana naredba bi zabranila slovenskim občanom rabo cestnega površja oziroma ozračja nad njim, ki bi bila dopuščena le onim občanom, ki se hočejo posluževati nemškega jezika. To pa nasprotuje členu 19. imenovanega zakona.

Dr. J. Hrašovec.

Dr. Marijan Derenčin †.

(Nekrolog.¹⁾)

In rebus quibuscunque difficilioribus non
est expectandum ut quis simul et serat
et metat, sed praeparatione opus est,
ut per gradus maturescat.

Bacon.

Pod večer osmoga veljače ove godine zaklopio je trudne svoje oči dr. Marijan Derenčin. Desetoga veljače predasmo materi zemlji, zemlji hrvatskoj, jednoga od njezinih najboljih, najnada-

¹⁾ Ta krasni nekrolog, ki ga je v „Mjesečniku“ priobčil njega urednik vseučiliški profesor dr. J. Šilović, ne priobčujemo samo radi tega, da se tudi v našem listu počasti spomin hrvatskega velmoža, nego tudi zato, ker naše čitatelje seznanja z odličnim delom hrvatskega zakonodavstva ter pravnega slovstva.

Uredn.

renijih, najmarljivijih, najsvestranijih i najproduktivnijih sinova. Rodjen na žarkom jugu domovine naše u doba talijanske borbe za ujedinjenje, zadojen velikom kulturom romanskih naroda, a prožet vrućom ljubavlju spram svoje hrvatske grude, bacio se je u ranoj mladosti na intenzivni rad, da narod svoj kulturno pridigne. Videći, da je polje avtonomnoga zakonodavstva i hrvatske pravne znanosti posve neizravna njiva, a poznavajući u tančine savremenu pravnu knjigu i zakonodavstvo kulturnih naroda, promatrajućim uz to kritičkim okom prilike i potrebe naroda svoga, brzo je uvidio, da mu je ovdje miesto, da će na tom polju najviše koristiti domovini svojoj, jer je za to spreman i po svom zvanju i po svom zanimanju, i jer na tom polju do onda tako reći ništa učinjeno nije bilo.

Pokojnikov veliki duh, svestrana kultura i južnjački temperamenat, osobito ovaj potonji, ne dopuštaše mu, da se ograniči na ova dva polja, već ga potisnuše i na polje političko i publicističko, dapače i beletrističko.

Ja ću se u ovim redcima ograničiti, da u kratkim crtama prikazem pokojnikov znanstven, zakonodaven i forenzičan rad, u jednu ruku za to, jer držim, da je taj stvorio djela neprolazne svriednosti, a u drugu ruku za to, jer je naš list posvećen njegovanju prava i pravne znanosti.

Pokojnik rodio se je 24. rujna 1836 na Rieci od otca Pavla iz Mošćenica u Istri i majke Julijane Milić, porieklom Kastavke. Otac mu se bavio trgovinom. Gimnaziju je svršio na Rieci godine 1854, a pravoslovne nauke u Beču, gdje je 26. lipnja 1860 postao doktorom. Vrativši se na Rieku, bio je neko vrieme odvjetničkim perovodjom kod uglednog odvjetnika Faustina Suppea, a kad je godine 1861 s nova ustrojena riečka županija, bio je izabran županijskim podbilježnikom. Već godine 1863 dobio je javno bilježništvo na Rieci što je pridržao sve do godine 1873 i pravo odvjetovanja.

Po smrti šefa pravosudja dra. Gostiše postavi ga ban Mažuranić za njegova nasljednika te je imenovan odjelnim predstojnikom 20. siečnja 1876. U ovom je svojstvu služio sve do 9. travnja 1883, kada je umirivljen, a onda je opet postao odvjetnikom u Zagrebu.

Godine 1865. bio je prvi put biran u hrvatski sabor, gje je, prem vrlo mlad, brzo došao u prve redove parlamentarca, te je bio izvjestiteljem svih važnijih zakonskih osnova, koje zasjecaju u pravosudnu i administrativnu struku.

Godine 1874. podnjela je vlada saboru dvie osnove zakona, jednu o mjestnih sudovih, a drugu o bagatelnom postupku pred kotarskimi sudovi. Po vladinoj osnovi imali su mjestni sudovi biti u strogom smislu rieči mirovni sudovi, zvani, da se pred njima nagode sklepuju, a nadležni riešiti predložene im priepore samo poput obraničkih sudiva, to jest, ako bi se stranke njihovoj odluci neprizivno podvrgle. Ova vladina osnova lišila je mjestne sudove nadležnosti, koju su imali po ministarskoj naredbi od 26. svibnja 1860.

Derenčin je kao izvjestitelj saborskog odbora svojim pronicavim okom, a znajući, kako djeluju mirovni sudovi u Francuskoj, gdje im je koljevka, odmah uvidio, da bi uvedenje mirovnih sudova kod nas uzrokovalo narodu mnogo suvišna troška i dangube, a kotarske sudove obteretilo tolikom poslom, da ga ne bi bili kadri svladati. Evo kako krasno opravdava svoj navod u tom pogledu (Tumač zakonu od 3. listopada 1876. o postupku u pravnih poslovih manje vriednosti, str. 6. i sl.): »Razsudjujući dojakošnje djelovanje mjestnih sudova, saborski odbor držao je, da nisu pokazali, da su nesposobni živiti, već potrebu, da se shodnije urede, pa i javno mnijenje izreklo se odvažno proti stegnuću njihove kompetencije.

Po mnienju saborskoga odbora, narav prepóra, koji se razpravljaju pred mjestnimi sudovi, na treba toliko pravničkoga znanja, koliko poznavanje lokalnih okolnosti in običaja. Prepori ove vrsti izviru iz stereotipnih odnošaja i mogu se mirnim dušom prepustiti razsudi mjestnih sudova tim laglje, što i sam odbor dopušta proti presudam mjestnih sudova priziv na redovite sudove. Konačno je odbor naglasio, da je zadaća zakonodavstvu nadovezati na postojeće uredbe, izpraviti im mane, i samo iz neodoljivih razloga odstraniti institucije narodu omiljene već s toga, što im u njegovoj prošastnosti ima traga.«

Po nalogu pravosudnog odbora izradio je Derenčin osnovu zakona, koja je obuhvačala ustroj mjestnih sudova, postupak pred njima kao i postupak bagatelni. Ova je osnova na zahtjev

vlade u nekoliko modificirana, i osnova zakona o ustrojstvu mjestnih sudova i postupku pred njima rastavljena od osnove zakona o postupku bagatelnom. Obje su osnove po saboru prihvaćene in nakon previšnje sankcije postale zakonima od 3. listopada 1876.

Kako je Derenčin dobro promatrao narav mjestnih sudova i shvatio realne potrebe i nazore našega naroda, najbolji je dokaz tako blagotvorno djelovanje mjestnih sudova, da im je zakonodavac zakonom od 14. svibnja 1907. proširio nadležnost u gradovima do 200 kruna, a u seoskim obćinama do 120 kruna.

Ovim svojim prvim radom na zakonodavnim polju svratio je Derenčin na sebe pozornost bana Mažuranića, koji je uvidio, da bi on bijo najsposobniji za važno mjesto predstojnika pravosudnog odjela. I ban Mažuranić se nije prevario.

Kao predstojnik pravosudnog odjela kr. zem. vlade stao je provadjati zakon od 16. rujna 1876. u sastavljanju gruntovnih uložaka i proveo ja oba gornja zakona o mjestnim sudovima i o postupku bagatelnom ali maličnom. Još su važni zakoni na polju gradjanskog prava, stvoreni za njegova predstojnikovanja: zakon od 26. studena 1876. o izvlastbi nekretnina u gradu Zagrebu i zakon od 17. prosinca 1876. o preinaci nekih ustanova gradjanskoga parbenoga postupnika (ovršna novela).

Mnogo je zamašniji zakonodavni rad Derenčinov na polju kaznenoga prava. Tuj je stvorio dva djela, kojima je si postavio u našem narodu za sva vremena monumentum aere perenius, a to su: ovršenje kazni slobode po progresivnim ili irskom sustavu i osnova kaznenog zakona.

Kada dr. Marijan Derenčin ne-bi bio ništa drugo učinio, nego ovo dvoje, već bi time bio došao u prvi red zaslužnih hrvatskih muževa.

Znajući, da je vjedno istinita ona Aristotelova *ἔνδρωπος φύσει ζῶον πολιτικόν*, da prema tome čovjek ne može bez trajne štete za svoje duševno i tjelesno zdravlje podneti duže osamljenje kod kazni slobode, da se dakle sustav podpunog izoliranja kod kazni slobode protivi naravi čovjeka, shvatio je, da najbolje odgovara naravi čovjeka u obće, a našeg čovjeka napose progresivni ili irski sustav, koji počima na osamljenjem, iz kojega se dolazi u

skupni zatvor, a onda u slučaju dobrog vladanja u posredni zavod, te konačno na uvjetni dopust. Bistro Derenčinovo oko vidilo je, da je ovaj sustav ne samo najprikladniji nego i najjeftiniji i da najbolje odgovara zanimanju našega naroda, koji je pretežno ratar, jer se kod ovog sustava daje uspješno ovršenje kazni provesti tako, da se kaznenci bave poljedelstvom, marvogojstvom, i konjogojstvom i tako priuče na intenzivan gospodarski rad.

Da se u početku taj sustav valjano provede, pozvao je u Hrvatsku stručnjaka svjetskog glasa dra. Emila Tauffera, koji je progresivni sustav već do onda i perom i praktičnom provedbom u Ugarskoj uspješno zastupao.

I doista je ovaj sustav kod nas u samostalnim kaznionama, napose u kaznioni u Mitrovici, uspješno proveden, jer je mitrovačka kazniona danas u pravom smislu rieči agrikolna kolonija. Podpunoj provedbi njegovoj manjka samo još osamljenje kaznenika po noći i za vrijeme odmora.

Taj je sustav kod nas tako valjano proveden, da ga dolaze u Mitrovicu proučavati ne samo naša braća sa iztoka Srbi i Bugari, već i stručnjaci iz dalekog svijeta. Tako su bili poslani ovamo medju ostalima da ga proučavaju, državni odvjetnik dr. Langer iz Pruske i privatni docenat na sveučilištu u Odesi Pavao Aleksandrović Mihajlov.

(Konec prihodnjič.)

Književno poročilo.

Poljudna pravna knjižnica. Zvezek VI. do X. Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč. Uredil dr. Ed. Volčič. Prvi natis. Cena 2 K. V Ljubljani 1908. Izdalo in založilo društvo »Pravnik«. Tiskala »Zadružna tiskarna« v Krškem.

V tej 148 strani obsežni knjigi je g. urednik, ki je bil svoj čas sam agrarni komisar, zbral zakonite predpise o razdelbi skupnih zemljišč in uredbi dotičnih skupnih pravic, nadalje o zložbi (komasaciji) zemljišč in končno dodal zakon z izvršilnim ukazom o očiščevanju gozdnega sveta tujih ogradov in zaokroževanju gozdnih mej. Predpisi so to dotični državni zakoni in pa deželna zakona za Kranjsko in Koroško, kajti drugod po Slovenskem takih predpisov za razdelbo in uredbo takih zemljišč še nimajo. Pri tej prireditvi zbirke je g. svetniku drju. Volčiču pomagal gosp. dr. Ivan Vrtačnik, c. kr. krajni komisar v Ljubljani. Delo je bilo resnično potrebno,

kajti razdelbe in uredbe skupnih zemljišč ter uživalnih pravic so na dnevnem redu tako v kranjski, kakor koroški kronovini. Premnogo je pri tem slovenskih udeležencev, katerim je treba poznati tozadevne predpise, kateri jih pa niso dobili v roke, ker so objavljeni le v državnem, odnosno deželnem zakoniku. Tudi naši pravniki, katerim je za stranke posredovati v »agrarnem« postopanju ali ki se morajo včasih v sodnih pravnih sklicevati na »agrarne« zakone, so pogrešali tozadevne slovenske priročne zbirke, tembolj, ker tudi nemška ni na razpplago. Zategadelj je sedaj izišlo zbirko prav toplo pozdravljati in sicer prav v tej obliki in po tej nizki ceni, da se tem lažje udomači v kmetiskem ljudstvu, ki je pri skupnih, odnosno raztresenih zemljiških najbolj interesirano in pouka iz te zbirke najbolj potrebno. Naj bi pa tudi agrarna oblastva in drugi poklicani faktorji skrbeli, da se ta praktično sestavljena knjižica hitro razpeča.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. marca 1908.

— (Kronika društva »Pravnika«.) Odbor je imel dne 14. t. m. sejo, v kateri je najprvo sklepal o nekem posojilu za izdajo društvene zbirke zakonov, nadalje o korakih, ki jih je storiti za zagotovitev izdaje naslednjih zvezkov iste zbirke ter poljudne pravne knjižnice. Razpravljalo se je tudi o pomanjkanju našega naraščaja v državnih službah ter o pomoči proti temu. — Pristopili so društvu gospodje: dr. Jakob Toplak, c. kr. dež. sodni svetnik, Josip Žmavc, c. kr. sodni tajnik, dr. Gregor Žerjav in dr. Josip Ažman, odv. kandidata — vsi v Ljubljani, dr. Jakob Rajh, odv. kand. v Gradcu, dr. Ignacij Rutar, konc. prakt. dež. odbora v Ljubljani, Ivan Hutter, c. kr. sodni pristav v Mokronogu, in dr. Leonidas Pitamic, konceptni praktikant pri deželni vladi.

— (Vseučiliški odsek) je imel dne 9. t. m. pod predsedstvom župana in drž. poslanca g. Hribarja sejo, katere so se udeležili člani: za mestno občino g. vladni svetnik Senekovič, za Slov. Matico gg. prof. dr. Ilešič in ravnatelj Šubic, za društvo »Pravnik« gg. dvorni svetnik dr. Ferjančič, dr. Majaron, dr. Krisper, in za društvo slov. profesorjev gg. dr. Žmavc, dr. Tominšek in dr. Kušar. Prisostvoval je na povabilo tudi g. dr. Plemelj, vseučiliški profesor v Črnovicah. Razpravljalo se je o učnih močeh za pravno fakulteto, o vseučiliških ustanovah ter končno sklenilo primerne resolucije na naslov naših parlamentarnih zastopnikov v pospešitev akcije za vseučilišče v Ljubljani.

— (Dr. Ludvik Gumpłowicz), vseučiliški profesor v Gradcu in sociolog svetovne slave, je praznoval dne 9. t. m. svojo sedemdesetletnico. Pokazalo se je pri tej priliki, koliko ugleda uživa v učenjaškem svetu. »Slov. Pravnik« priobči o njegovem življenju in delovanju poseben, izviren članek.

— (Dr. Josip Šilović), kr. vseučiliški profesor, odbornik pravníčkog društva v Zagrebu in urednik njegovega glasila »Mjesečnika«, predava danes zvečer v Mestnem domu na povabilo »Akademije« o predmetu: »Uvjetna osuda i uvjetni dopust«. Po predavanju je prijateljski sestanek v Narodnem domu. Slovenski pravniki, osobito pa člani »Pravnika« pozdravljajo z veseljem prihod učenjaka in so mu hvaležni za veliko trudoljubnost. O predavanju bomo poročali prihodnjič.

— († Josef Hlávka), prvi predsednik češke akademije, je umrl dne 11. t. m. Porojen leta 1831. v Přeštich, dovršil je tehniko v Pragi in nadaljeval študij arhitekture na Dunaju. Z mnogimi stavbami si je pridobil veliko premoženje, iz katerega je znatne vsote izdal za prosvetne namene češkega naroda. Od l. 1891. je bil član gosposke zbornice. Pokopan je v Panteonu.

— (Pravničko društvo) v Zagrebu je imelo dne 22. pr. m. svojo letno glavno skupščino, katero je vodil društveni predsednik g. prof. dr. I. Spevec. Poročilo tajnika g. Haladija se je tiskano predložilo, istotako poročilo blagajnika g. dr. Dujmovića. Društvo je imelo začetkom tega leta 712 članov in 27.791 K premoženja. Proračun za l. 1908. kaže 14.737 K prejemkov in 12.420 K izdatkov. Društvo dobiva 1552 K vladne podpore ter 420 K prispevka od nadsodišča v Zadru. Stroški za društveni organ »Mjesečnik«, ki je lansko leto izšel na 60 tiskovnih polah, so proračunjeni na 10.300 K.

— (Klub slovenskih pravnikov na Dunaju) je imel pred kratkim svoj drugi redni občni zbor. Priobčujemo poročilo z Dunaja, katero smo kakor drugi listi dobili povodom tega občnega zbora: »Jeseni se je vdejstvila potreba po ustanovitvi pravniškega kluba, ki naj bi izpopolnjeval strokovno izobrazbo slovenskega pravniškega naraščaja, zbiral statistiko pravnikov in zanje določenih mest, da se s sistematičnim delom čuva narodno posest. Skratka: Bil naj bi majhno središče, ki na podlagi samopomoči nadomeščaj slovenskim pravnikom ono veliko torišče jurisprudence, po katerem že toliko časa hrepenimo zaman. Opozorili smo svoječasno slovensko javnost, zlasti slovenske pravnike v ožji domovini na to, z vljudno prošnjo, da nas podpira v naših težnjah, bodisi moralno, bodisi gmotno. Vemo sicer, da je primoran slovenski inteligent, kakor pri nobenem drugem narodu, žrtvovati mnogo na oltar borne domovine, zato si nismo mogli mnogo obetati, pričakovali pa nismo, da naše stremljenje ne bo rodilo sploh nikakega odziva. Umevno je torej, da klub, navezan samo nase, ni mogel vršiti svoje naloge v tej meri, kakor bi jo bil sicer. Ker se klub bliža drugemu tečaju svojega obstoja in želi z uspešnim delom pokazati svojo življensko potrebo in pravico, se nam je zdelo potrebno, ponovno blagohotno opozoriti slovensko javnost nanj.«

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Nove pravoslovne knjige v slovenskem jeziku:

IV. zvezek „Pravnikove“ zbirke avstrijskih zakonov:

Civilnopravdni red in sodni pravilnik

z dne 1. avgusta 1895, z uvodnima zakonoma, z drugimi zakoni, ukazi in razpisi civilnopravnega obsega ter odločbami najvišjega sodišča, z dodatki i. t. d. — Uredil in obširno stvarno kazalo po strokovnih izrazih v slovenskem in hrvaškem jeziku dodal **dr. E. Volčič**, c. kr. sodni svetnik v Rudolfovem.

Obseg XII+909 str., cena vez. knjigi 8 K, po pošti 55 h več.

Odvetniška tarifa,

določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika pri sodiščih, sodne pristojbine — s stvarnim kazalom.

Uredil **dr. E. Volčič**.

Obseg 75 str. (20 str. tabel); cena 1 K 80 h.

Obe knjigi se naročati pri drju. **Ed. Volčiču** ali pri knjigotržcih.

Društvo „Pravnik“ je izdalo tudi še:

Kazenski zakon (I. zvezek zbirke), uredil dr. Jakob Kavčič. Cena

vezani knjigi 6 K.

Kazenskopravdni red (II. zv. zbirke). Uredil dr. Jak.

Kavčič. Cena vez. knjigi 5 K 60 h.

Izvršilni red (III. zv. zbirke). Uredil Iv. Kavčnik. Cena vez. knjigi 7 K.

Te tri knjige se dobivajo pri **L. Schwentnerju** v Ljubljani.